

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

De S. Arnoaldo Ep. Conf. Metis In Belgica I. Sylloge Breve S. Arnoaldi
elogium, tempus sedis utcumque determinatum, et cultus sacer.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

DE S. ARNOALDO EP. CONF.

METIS IN BELGICA I.

SYLLOGE

Breve S. Arnoaldi elogium, tempus sedis utcumque determinatum, et cultus sacer.

Sub initium
seculi VII.
S. Arnoal-
di, cujus hic
elogium da-
tur,

Sanctum hunc Metensem Episcopum ad hunc diem Saussayus in Martyrologio Gallicano, ut alios recentiores martyrologos missos faciam, hujusmodi celebrat encomio: Metis S. Arnoaldi episcopi et confessoris, qui nepos Aigulfi regiae stirpis germinis, Dagobertique regis præceptor: non sanguinis nexu, vel regalis benevolentiae favore, sed meritis præcellentibus vitæ et doctrinæ, nobilis illius sedis post ipsum Aigulfum factus episcopus, susceptam animarum curam omni vigilantia pastoralis exercuit: præsulatuque diutino laudabiliter exacto, in Dei et hominum benedictione vitam absolvit innocentia, castitate, justitia ac pietate conspicuam. Tametsi vero hac die stamen mortalitatis abruperit: non hodie tamen merita ejus recolit ecclesia Metensis, sed die decimo septimo Aprilis, quo ipsum una cum S. Villico, sedis ejusdem episcopo, religiose colit. Quæ de regio Aigulfi seu Agulfi sanguine hic adstruit Saussayus, ex Paulo Warnefrido hausta videntur, qui tamen regio illum genere natum fuisse non tam affirmate pronuntiat: vicesimus ac sextus (episcopus Metensis) Agiulphus, inquit Paulus, qui fertur patre ex nobili senatorum familia ortus, ex Clodovæi, regis Francorum, filia procreatus. De stirpis Carolo-vingicæ progenitoribus anceps et prolifica disputatio est inter eruditos, de quorum opinandi varietate vide dicta tom. 4 Julii in Commentario prævio ad Vitam S. Arnulphi, episcopi Metensis § 2, pag. 425 et seq. Arnoaldum vero Agiulfi fuisse nepotem, ait quidem Paulus diaconus, sed non tam ex certis hujus rei documentis, quam e quorundam sua et Caroli Magni ætate viventium opinione, non æque omnibus probata. Parum illi S. Arnoaldum fuisse notum, colligi potest vel ex sola, qua de S. Arnoaldo ejusque successore Pappolo agens, utitur loquendi brevitate: Post ipsum, pergit ille, exstitit nepos istius (Agiulphi) nomine Arnoaldus, quem secutus est Pappolus. Post hos ad regimen ecclesiæ beatissimus Arnulphus ascitus est etc. Unde autem hauserit Saussayus, S. Arnoaldum Dagoberti regis præceptorem fuisse, fa-teor, me non habere exploratum.

a S. Arnulfi
patre distin-
cti decessor
Agiulfus

2 Hunc S. Arnoaldum, Metensem episcopum, non confundendum cum Arnoaldo, qui etiam Boggis et Bugisus dictus reperitur, S. Arnulfi Metensis episcopi patre, recte docet Meurissius lib. 2 de Episcopis Metensibus pag. 94; nam Arnoaldus, S. Arnulphi pater, uti ex monumento antiquo Glanderiensis monasterii narrat, in eodem monasterio, uxore consentiente, vitam cælibem egit, ac sepultus est: addit dein ex

Martyrologio S. Naboris, Arnoaldum, S. Arnulphi patrem, Christo sub mundano dignitatis habitu illic non solum militasse, sed et ejus corpus ad suam usque ætatem fuisse servatum: contra autem S. Arnoaldum, Metensem episcopum, prope Sarripontem in ecclesia sui nominis, olim collegiata, post ad Lutheranorum manus devoluta, fuisse sepultum. Ecclesiam porro illam ab ipso S. Arnoaldo fuisse fundatam, tradunt Historiæ Metensis, anno 1769 Metis excusæ, auctores Benedictini pag. 333, citantque Chartam Adventii, episcopi Metensis, anno 857 datam. Tempus determinare, quo Metis sederit, difficile. Inter annum 610 et 612 ordinatum fuisse S. Arnulphum, dictum est in Commentario ad Vitam ejus prævio, paulo ante laudato. Pappolo alii plures, alii paucos sedis annos assignant, S. Arnoaldus annis 8 Metensem sedem occupasse dicitur in illius episcoporum chronico tom. 2 Spicilegii Dacheriani pag. 226. Neque, quo anno Aigulfus, S. Arnoaldi decessor, obierit, inter auctores convenit. Mihi quidem Agiulfus seu Aigulfus ad annum 601 vitam protraxisse videtur. Cur vero ita sentiam, accipe.

3 Gregorius Papa Augustino, Anglorum episcopo, teste Beda Historiæ Ecclesiasticæ genitis Anglorum lib. 1, cap. 29, in subsidium misit Mellitum atiosque aliquot Verbi divini ministros. Addidit et ad Augustinum litteras, quibus ei se pallium donare significabat. Factum id est, ut ex ipsismet litteris patet, Mauriti Tiberii Augusti anno XIX, Indictione IV, mense Junio, id est, anno 601. Alteræ item exstant ejusdem Gregorii litteræ, apud Operum ejus editores Benedictinos tom. 2, lib. XI Epistolarum col. 1114 et seq. inter eas, quæ Indictione IV datæ sunt, quibus is Pontifex Mellitum suo jussu in Angliam missum, variis Galliæ episcopis, ac nominatim Aigulfo Metensi commendat. Iisdem itaque anno et occasione datæ ad Augustinum videntur ambæ, nec Aigulfi mortis fama, cum posteriores Pontifex scripsit, Romam erat allata. Non omnes quidem codices litterarum Gregorii ad Galliæ episcopos scriptarum eandem epigraphen exhibent; sed antiquiores emendatioresque Mss. codices passim, ut aiunt Gregorii editores mox laudati, sic habent: Gregorius Menne Telonæ, Sereno Massiliæ, Lupo Cabilloni, Aigulfo Metis, Simplicio Parisiis, Melantio Rotomo et Licinio episcopis Francorum a paribus. Cointius Lupum Cabilonensem, et Melantium Rothomagensem ante Indictionem IV seu annum 601 ex hac vita excessisse contendit: sed, quod quidem ad Lupum attinet, perperam, ut notant Benedictini editores, Gratium Lupo præmisit. Quod autem ad Melantium Rothomagensem at-
tinet,

usque ad an-
num 601.

F

A *tinet, hunc S. Prætextato anno 586 violenta nece e vivis erepto successisse, sedemque Rotomagensis annis duodecim ex Orderico Vitali occupasse contendit, ac proinde ad 601 vitam non produxisse Melantium.*

quidquid
Cointius

4 S. Prætextato Melantium quidem Fredegundis regina substituit, teste Gregorio lib. 8 *Historiæ Francorum* ad annum xi Childeberti regis, Christi vero 586; sed id ab illa statim post S. Prætextati necem præstitum fuisse non dicit: immo vero post occisum, Fredegunde instigante, Prætextatum, Leudovaldus Bajocassinus episcopus Rotomagensis ecclesiæ aliquandiu curam gessit. Posthæc, inquit Gregorius cap. 31, Leudovaldus episcopus epistolas per omnes sacerdotes direxit, et accepto consilio ecclesias Rothomagenses clausit, ut in his populus solemnia divina non spectaret, donec indagatione communi reperiretur hujus auctor sceleris. Magnos ac cædes motus excitavit, ejusque particeps Melantius habebatur: Fredegundis autem invidiam criminis, quibus poterat modis, conabatur effugere: vero itaque non absimile est Melantii in sedem, quam aliquando, Prætextato exsule, occuparat. Rotomagensis restitutionem, dum motus illi non nihil deferbissent, a Fredegunde fuisse dilatam. At hi anno Childeberti regis decimo tertio, Christi 588, quo Guntramnus Franciæ rex, ut Gregorius lib. 9 cap. 20 scribit, concilium celebrari ea vel maxime causa voluit, ut inquireretur, cur Prætextatus episcopus gladio fuerit interemptus, nondum deferbuerant. Si vero anno 588 aut seq. Melantius Rotomagensis sedem denuo adierit, quod non omnino vero est absimile, quid impedit, quo minus ad annum 601 vitam protraxerit?

dicat.

5 Ad Ordericum Vitalem, qui annos tantum duodecim Melantio, postquam sedi Rotomagensi restitutus est, tribuit, respondentem laudati Operum S. Gregorii editores, eum in annis Melantii et successoris Hildulfi forte deceptum corruptumque fuisse, ut in Petro, aiunt, Victricio, Silvestro, Gildardo, Flavio, Evodio ipsum aut errasse aut vitiatum fuisse ostendit D. Franciscus de la Pommeraiæ in Rotomagensium archiepiscoporum Historia. Ordericus seculo duodecimo fuit, habuitque sibi præuolentia Rotomagensis cleri quædam carmina, in quibus ille ecclesiam Rotomagensis annis non bis sex, sed multis reuixisse legitur, quos ille mera ductus fortasse conjectura ad duodecim contraxit. Quod si Melantii, ejusque successorum annos cum anno ordinationis S. Audoeni conciliare cupias, non erit id admodum difficile. Si enim S. Audoenum anno 640 in episcopum Rotomagensis ordinatum statuas, Hildulfo, Melantii successori annos 28 cum Orderico tribue, ab anno 602 numerandos: Romano autem, Audoeni decessori annos circiter 9 cum auctore Chronici Rotomagensis apud Labbeum tom. 1 Bibl. Mss. pag. 385; ita ad annum 638 pertinges: quod superest temporis a mense Novembri, quo S. Romanum Ordericus defunctum scribit, prædicationi S. Audoeni jam quidem electi, sed nondum ordinati adscribe, incidesque in annum 640. Sin autem in annum 646 S. Audoeni ordinationem conjectam malis, annos 28 Hildulfi ab anno 602 numera; finientur hi anno 630. Adjice annos S. Romani 13 eum Orderico, ab anno 631 numerandos, hi ad annum 644 mensæque Novembrem extendentur; si denique his addideris annum 1 et men-

ses aliquot, qui inter S. Audoeni electionem ordinationemque intercesserint, ad 646 æque, ac priori via ad annum 640, pertinges.

6 Cum itaque nihil obstare videatur, quo minus ad Aigulfum S. Arnoaldi decessorem anno 601 litteras Gregorius Papa dederit; neque diu possit ab eodem anno, nisi Pappolus e Metensium præsulorum numero excludatur, episcopatus S. Arnoaldi initium removeri, ea mihi tamquam probabilior arridet sententia, qua S. Arnoaldus eodem anno 601 Metensem episcopatum suscepisse, ac tenuisse usque ad annum 609 statutur; cum sedisse legatur in Catalogo Episcoporum Metensium apud Calmetum *Historiæ Lotharingicæ*, anno 1728 editæ, tom. 1 inter ejusdem *Historiæ monumenta* col. 81 relato, annos octo et mensem unum; Aigulfus vero in Catalogo metrico eorundem episcoporum, tempore Caroli Magni scripto, col. seq. x *Calendas Septembris diem suum obiisse tradatur*. Neque ab ea me sententia deterret S. Arnulphi genealogia apud Dominicum inter monumenta pag. 5 et seq. relata, Pipini regis tempore, ut quidem præ se fert, scripta, in qua Arnoaldus vici Arisidiensis, ecclesiæ Metensi a Theodeberto collati, confirmationem accepisse dicitur a Clotario II, qui anno tantum 614 Austrasios moderari cepit. Cum enim Pappolus, Arnulphi decessor, ut auctor Vitæ S. Clodulfi sec. 2 Bened. pag. 1044 diserte habet, sub Theodeberto obiit, non Arnoaldus, sed Arnulfus eo loco memorandus fuerat. Exstat etiam apud Meurissium lib. 2 de episcopis Metensibus pag. 97 et seq. Charta fundationis Romarici-montis data quarto nonas Martii anno ab Incarnatione Domini DCXX, cui testes Arnoaldus episcopus Metensis, Dodo episcopus Tullensis, Paulus episcopus Viridunensis et Arnulfus... Dux Austriæ Mosellanæ subscribuntur. At ea ætate in Galliis nondum acta publica annis Dominicæ Incarnationis signabantur, et ea § III Commentarii ad S. Arnulphi Acta prævio tom. IV Julii, S. Arnulfum eo anno Metensem fuisse episcopum, ac proin non episcopum, sed Austriæ Mosellanæ ducem perperam hic appellari, abunde liquet. Contra S. Paulus Viridunensis episcopus, ut ex ejus biographo colligi facile potest, Dagoberti, qui anno 620 nondum Austrasiæ rex erat, jussu episcopus factus, eo anno tamquam episcopus donationi isti interesse non potuit. Phra hic congerere non est necesse, ut instrumentum fictitium ostendatur.

7 Si qua fides sit episcoporum Metensium Chronico, a Dacherio edito, dies IX Octobris S. Arnoaldo in terris supremus fuit: at Cointius in *Annalibus* ad annum 607, num. 19 eum XVII Aprilis obiisse scribit: *Martyrologium Metense* quidem ad illum diem ita habet: Metis depositio sanctorum confessorum pariterque pontificum Villici atque Arnoaldi. Villicus quidem eo die obiisse notatur apud Dominicum in *Indice episcoporum Metensium*; at non Arnoaldus, cujus illic dies obitus prætermisus est. Idem *Martyrologium* ad diem XI Maii ita habet: Quinto Idus Maii Metis depositio sanctorum confessorum pariterque pontificum Ruffi et Agatimbri, quorum ille VII Idus Novembris, hic autem IV Idus Maii in laudato mox *Indice* obiisse signatur. Quamquam igitur SS. Villici et Arnoaldi ad eundem diem depositio junctim signetur, consequens inde non fit, utrumque eodem die ex hac vita migrasse, nec ulla recedendi ad auctore Chronici Metensis, obitum S. Arnoaldi diei IX Octobris illigante, necessitas est; quamdiu altero il-

actores
J. B.

Arnoaldus vero usque ad annum 609

mensæque
Octobrem vicisse videtur.

AUCTORE
J. B.lum die obiisse, aliunde non constat. Cultus sacer
S. Arnoaldo impensus ex ecclesia ejus nomine sa-cra, de qua num. 2, et ex Martyrologio Metensi D
mox laudato potissimum repetendus est.

DE S. GISLENO CONFESSORE

URSIDONGI, NUNC GISLENOPOLI IN HANNONIA

J. G.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

§. I Vitæ Scriptores ; horum ætas et auctoritas.

ANNO CIRCA
TER DCLXXXI.
S. Gisleni,
cui multum
debet Han-
nonia,

Inter complures Sanctos, qui septimo æræ Christianæ seculo hodierni Belgii tractum insignem, seu advenæ, seu indigenæ, suis virtutibus rebusque præclare gestis quam plurimum illustrarunt, non infimum certe locum tenet S. Gislenus, alias quoque Ghislenus, Guislenus et Gislanus dictus, qui et perpetuam in Belgio memoriam nactus est cultumque ecclesiasticum præsertim in Hannoniæ comitatu haud sane vulgarem. Huic piissimo advenæ sua Gislenopolis primordia, incrementa atque decora omnia accepta refert. Fuerat ante dumosus locus vepribusque obsitus, nomine Ursidongus, nunc comitatus Hannoniæ oppidum est, a provinciæ metropoli binis ferme milliariis Belgicis distans, non ita spatiosum quidem, ast satis nobile, et votivarum peregrinationum frequentia in primis celebratum. Nec parum sane eidem Sancto debet, tum ipsamet, comitatus Hannoniæ metropolis, aliquando Castri-locus, nunc Montes-Hannoniæ vocitata, tum Melbodium oppidum, vernacule Maubeuge appellatum; ut quæ ad eam amplitudinem, qua hodieque conspiciuntur, potissimum excreverint erectis per SS. Waldetrudem et Aldegundem hortatore Gisleno nobilissimis cœnobiiis, quemadmodum ex hujus Commentarii decursu ipsisque Sancti Actis infra edendis manifestius patebit.

vitam ano-
nymus sal-
tem suppar;

2 Haud dubium profecto est, quin Gislenus, utpote et miræ sanctitatis vir, et duorum, de quibus infra sermo erit, Sanctorum magister vel solis hæc nominibus peramplam scribendæ Historiæ materiam suis Synchronis dederit: imo vero non defuisse, saltem inter suppares, qui isthoc labore de posteris bene mereri cupierint, sat liquido inde elicitur, quod paulo post Normannorum anno 881 per hodiernam Hannoniam excursions ac subsecutos adversus casus, nonnullæ, quæ rerum a Sancto gestarum testes essent, antiquissima chartulæ inventæ fuerint, at temporum injuria ita male affectæ, ut earundem rerum non eamquam partem, quam olim expresserant, legentium oculis subtraherent, eaque dumtaxat dilucide indicarent, ex quibus cognosci posset, quantum assiduus fuerit (Gislenus) orationi, vigiliis sacris intentus, parcimonia conspicuus, paupertatis veritate contentus, egenis dilectus, et cunctis Dei virtutibus refertus, uti anonymus S. Gisleni biographus mox memorandus num. 15 Vitæ totidem verbis affirmat.

item alter-
anonymus
sub sec. IX
finem

3 Hic ergo, ut ab injuria oblivionis Gislenum assereret ac fugitiva de eo documenta ad se retraheret, id sibi negotii sumpsit, ut illa saltem Sancti gesta, quæ ex chartulis illis antiquissimis necdum evanuerant, eaque itidem, quæ communis fama suo ferebat seculo, in unam congereret

lucubrationem, quam S. Gisleni Vitam inscriberet. At quonam tempore id ab eo præstitum statuemus? Si Mabillonium, qui Vitam illam observationibus notisque illustravit, primo loquentem audiamus, anonymus Vitæ S. Gisleni auctor ineunte seculo X vixisse videtur, uti seculo Benedictino secundo pag. 788 scribit; si vero paulo post eundem consulamus Mabillonium, retrahendus erit anonymus ad medium seculum novum; hoc enim judice idem ipse Secundus auctor vixit paulo post Carolum Magnum et Ludovicum Augustum, quorum nempe ille anno 814, hic anno 840 mortuus est. Ita vir eruditus; cui ego lubens sane consentio, si scriptorem nostrum anonymum paulo post Carolum Magnum et Ludovicum Augustum mundo quidem editum fuisse, sed tantum circa seculi decimi exordium Vitam illam adornasse, uno illo eodemque verbo vixit significare hic præter morem suum voluerit.

4 Etenim, cum anonymus ille non modo de Halydgario, Cameracensi episcopo, anno 831 defuncto, veluti ex antiqua fama sub Gislenianæ Vitæ finem loquatur; sed et disertis verbis illic asserat, S. Gisleni reliquias eodem loco, quo Halydgarii tempore conditæ fuerant, dein quiescisse multis annis, nimirum propter paganorum, seu Normannorum, sub seculi noni exitum Hannoniam depopulantium, frequentiam et seniorum segnitiam, et quidem quousque locus rediit in eremi vastitatem; consecrarium omnino ex hisce ejus verbis fit, ut certe non ante fatalem Hannoniæ anno 881 Normannorum expeditionem, imo fors non ante annum 898, quo Hannonia universa, uti Egilius de Boussu in sua Montium Hannoniæ Historia pag. 27 notat, variis bellis cladibusque exhausta jacuit, suam illam de S. Gisleno lucubrationem citatus anonymus concinnarit. Neque tamen diu post huic Operi manum admovisse, vel hinc conjicio, quod ante annum 907, seu ante conscripta ab Hucbaldo, Elnonensi monacho, S. Aldegundis Acta jam tum evulgata esset quædam S. Gisleni Vita, quam ipse apud nos tom. 2 Januarii pag. 1045 num. 25 laudat, et his quidem verbis: Post hæc autem, ut in Vita B. Gisleni plenius invenitur, etc.

5 Hanc autem non fuisse primævam illam, vel a Synchrono vel a suppari auctore compositam, tametsi dubitent pag. 218 tom. 6 Historiæ Litterariæ Franciæ eruditissimi auctores, idcirco mihi in animum induco, quod elucubraturus Sancti nostri Vitam anonymus non ad memoratas Chartulas magna ex parte oblitteratas, aut lectu perdifficiles, nedum ad populorum rumorem recurrisset, si, quo tempore manum operi admovebat, primævam

vel x initium,
ob Hucbaldo
laudatus,
scripsit